

6. Regionale forskjeller

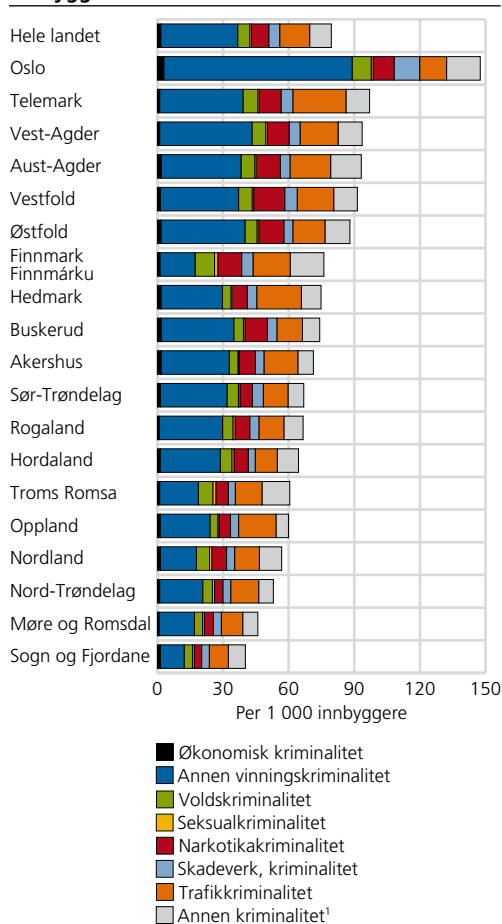
Hvordan fordeler den registrerte kriminaliteten seg i Norge? Begås det flere lovbrudd i byer enn i spredbygde strøk, og er det forskjell på hva slags type lovbrudd som begås ulike steder i landet? Har befolkningstetthet betydning for risikoen for å bli utsatt for lovbrudd?

Det er store variasjoner i hvordan den registrerte kriminaliteten fordeler seg i landet – både når det gjelder omfang og type lovbrudd.

Oslo er det fylket der det er registrert klart flest lovbrudd både i antall og når vi tar hensyn til innbyggertallet. Hvert femte lovbrudd skjer i Oslo, til tross for at drøyt kun en av ti er bosatt der – og i 2008 ble det anmeldt 148 lovbrudd per 1 000 innbyggere i Oslo. Det er tre ganger så mange som i Sogn og Fjordane eller Møre og Romsdal, som er fylkene med minst kriminalitet. Ser vi hele landet samlet, ble 80 lovbrudd per 1 000 innbyggere anmeldt (se figur 6.1).

Ser vi på sammenhengen mellom anmeldte lovbrudd og antall innbyggere i alle landets kommuner, finner vi en relativt klar sammenheng mellom hvor tett folk bor og omfanget av kriminalitet. Relativt til innbyggertallet stiger den registrerte kriminaliteten med økende antall innbyggere, og de tretten mest befolkede kommunene, med mer enn 50 000 innbyggere, har gjennomsnittlig mer enn dobbelt så mange registrerte lovbrudd som kommuner med mindre enn 5 000 innbyggere (se vedleggstabell 6.1). Selv med noen unntak, som oftest gjelder steder med mange besøkende, kan vi si at som regel anmeldes det flere lovbrudd der folk bor

Figur 6.1. Lovbrudd anmeldt, etter gjerningssted (fylke) og lovbruddsgruppe. 2008. Per 1 000 innbyggere

¹ Inkludert miljø- og arbeidsmiljøkriminalitet.

Kilde: [Anmeldte lovbrudd, NOS Kriminalstatistikk tabell 3](#), Statistisk sentralbyrå.

Boks 6.1. Faste geografiske kriminalstatistikker fra SSB

I SSBs årlige kriminalstatistikker (se [tabelloversikt](#)) inngår det i dag ulike tabeller med beskrivelse av hvordan den registrerte kriminaliteten, og de involverte personer i straffesaker, fordeler seg geografisk i landet.

Statistikkene over [Anmeldte lovbrudd](#), [Etterforskede lovbrudd](#) og [Straffereaksjoner](#) har tabeller for lovbruddets *gjerningssted (fylke)*. I tillegg er det publisert tabeller over lovbruddets *gjerningssted på kommunenivå* for utvalgte typer anmeldte lovbrudd i [Styrings- og informasjonshjulet](#). Statistikkene over anmeldte lovbrudd og etterforskede lovbrudd er også fordelt etter hvilke *politidistrikt* som er eiere (har ansvaret for oppfølgingen) av saken. Både ofrene for de anmeldte lovbruddene, siktete (i statistikken over etterforskede lovbrudd) og straffede (i statistikken over straffereaksjoner) er fordelt etter personens *bosted (fylke)*. Også personene som er kartlagt i [Levekårsundersøkelsene om utsatthet og uro for lovbrudd](#) fordeles geografisk ut fra ofrenes bosted (bostedsstrøk og landsdeler). *Bostedsstrøk* er en gruppering av ofrene etter om de bor i spredtbygd eller i tettbygd strøk, og det skiller mellom fire bestemte størrelsesgrupper – til forskjell fra *landsdeler* hvor hele landet deles i seks.

tett, sammenliknet med områder hvor de bor mer spredt.

Hvilke typer lovbrudd som anmeldes, varierer en del mellom ulike steder i landet. Figur 6.1 viser, i tillegg til det totale omfanget av kriminalitet i fylkene sett i forhold til befolkningsmengden, fordelingen av lovbruddsgruppene i det enkelte fylke. Det totalt sett høye antallet lovbrudd som blir begått i Oslo, har sterk sammenheng med det store omfanget av vinningslovbrudd. Mer enn hvert fjerde tyveri i Norge begås i Oslo. Sett i forhold til innbyggertallet er det de siste årene registrert flest narkotikaforbrytelser i Vestfold, mens flest trafikkforseelser blir registrert i Telemark. Omfanget av anmeldt voldskriminalitet varierer også en god del mellom de enkelte fylkene, og forskjellene vil bli beskrevet senere i dette kapittelet.

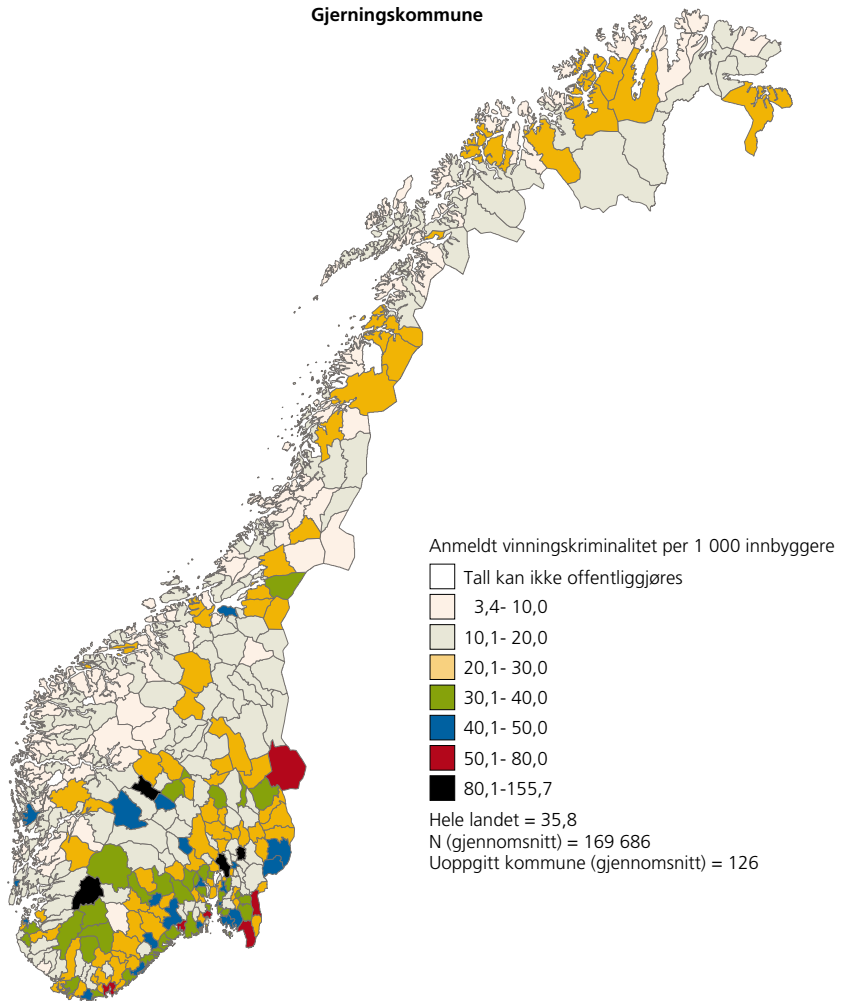
6.1. Flere folk – enda flere tyverier

Både levekårsundersøkelsene og anmeldelsesstatistikken viser at det er en sterk sammenheng mellom omfang av tyverier og hvor tett folk bor. I alle levekårsundersøkelsene som har kartlagt dette, finner vi at risikoen for å bli bestjålet, øker med størrelsen på bostedsstrøket til offeret. I

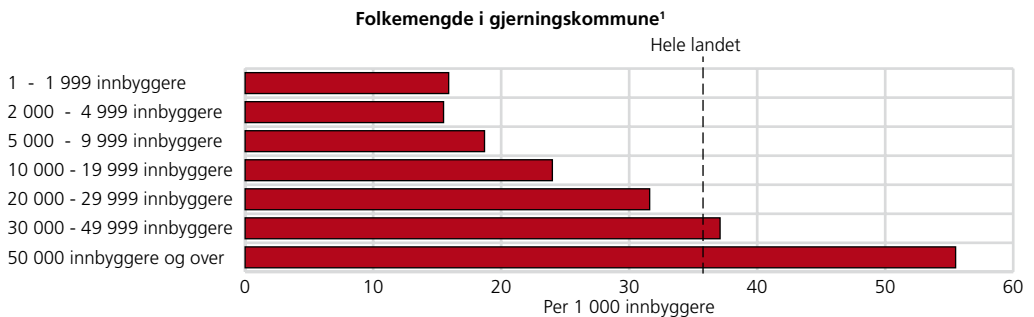
2007 var det drøyt 5 prosent av alle bosatte i de mest spredtbygde strøkene som hadde blitt ofre for et eller flere tyverier i løpet av det siste året. Den tilsvarende andelen i de mest tettbygde områdene, i bostedsstrøk med mer enn 100 000 innbyggere, var nesten 14 prosent ([LKU 04622](#)).

Det skjer – relativt til innbyggertallet – tre og en halv gang så mange vinningslovbrudd i de største kommunene som i de minst befolkede kommunene, ifølge anmeldelsene til politiet (se figur 6.2). Denne statistiske sammenhengen har enkelte synlige unntak, men det er da som regel snakk om steder med svært mange besøkende. Enkelte turistkommuner og sentrumskjernene i de største byene har langt høyere tyveritall sammenliknet med andre små kommuner eller andre bydeler. Selv om ikke alle tyverier skjer der ofrene bor, viser også anmeldelsene at de mer befolkede områdene er mer utsatt enn mindre befolkede steder. Andelen av befolkningen i Oslo som årlig anmelder tyveri og annen vinningskriminalitet, er fire ganger større enn den tilsvarende andelen i Sogn og Fjordane ([Ofre 10](#)). Hvis mengden av mennesker rundt deg øker, vil med

Figur 6.2. Anmeldt vinningskriminalitet, etter gjerningskommune og folkemengde i gjerningskommune. Årlig gjennomsnitt for 2007 og 2008. Per 1 000 innbyggere

Kilde: Anmeldte lovbrudd, spesialkjøring, jamfør Styrings- og informasjonshjulet, Statistisk sentralbyrå.
Kartgrunnlag: Statens kartverk.

¹ N (gjennomsnitt) = 169 686, uoppgitt kommune (gjennomsnitt) = 126.

Kilde: [Anmeldte lovbrudd](#), vedleggstabell 6.1, jamfør [Styrings- og informasjonshjulet](#), Statistisk sentralbyrå.

andre ord risikoen for at du blir utsatt for tyveri, øke enda mer.

Færre vinningslovbrudd i alle fylker

Det totale antallet anmeldte vinningslovbrudd har siden tusenårsskiftet blitt betydelig redusert (se kapittel 5.-5.1). I perioden 2002-2008 har alle fylker hatt en nedgang, og i de aller fleste fylkene har nedgangen vært relativt stor. Sett i forhold til innbyggertallet har reduksjonen vært størst i Troms, Finnmark og Rogaland der omfanget er om lag halvert, mens reduksjonen i Oslo utgjør nesten en femdel av den totale nedgangen i hele landet.

6.2. Mest vold i byer, men ikke kun et urbant problem

Vi finner også en klar statistisk sammenheng mellom hvor vold skjer og befolkningstetthet. Det er mer enn dobbelt så stor risiko for å bli utsatt for vold blant folk som bor i tettsteder med mer enn 20 000 innbyggere – sammenliknet med dem som bor i de mest spredtbygde strøkene. Dette fremkommer av gjennomsnittet til alle levekårsundersøkelsene i perioden 1983-2007 ([LKU 04622](#)). Anmeldelsene til politiet viser også en slik sammenheng. I forhold til befolkningsmengden er det nesten dobbelt så mange voldslovbrudd i kommuner med mer enn 30 000 innbyggere – sammenliknet med de minst befolkede kommunene med færre enn 5 000 innbyggere.

Det finnes imidlertid noen klare unntak, der en del mindre urbane distrikter har vel så mye vold som byene. Dette blir for eksempel illustrert ved at Finnmark og Oslo er de gjerningsfylkene, relativt til folkemengden, som i alle år har hatt mest anmeldt voldskriminalitet (se figur 6.3). Dette gjelder også når vi undersøker hvor ofrene for disse lovbruddene bor, men da skiller finnmarkingene – både menn og

kvinner – seg i større grad ut som de mest utsatte for vold og trusler.

Til tross for den relativt klare statistiske sammenhengen mellom utbredelsen av vold og steder hvor mange mennesker bor og møtes, kan vi altså ikke entydig si at vold øker med urbanitet. Dette fordi både offerundersøkelser og anmeldelsene til politiet antyder at en del mellomstore byer har vel så stort omfang av voldsproblematikk som de aller største byene i Norge. Det samme gjelder en del mindre kommuner, spesielt i nord. Byfolk blir heller ikke tatt for å utøve vold i betydelig større grad enn andre ([Stene 2003a](#), [Skarðhamar 2007](#)). Ulike statistikker fra de siste årene viser med andre ord at vold og trusler verken er et særskilt eller et utpreget urbant levekårsproblem.

6.3. Lovbrudd skjedd i utlandet

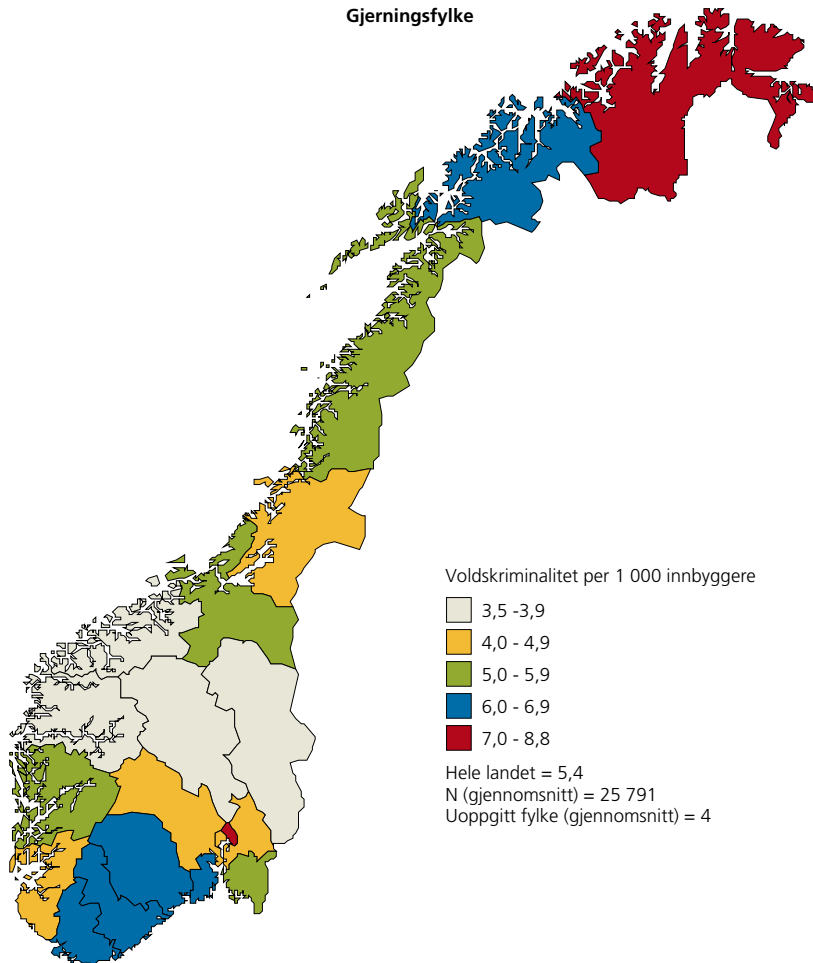
Et ikke ubetydelig antall lovbrudd som har skjedd i utlandet, blir anmeldt i Norge. Vinningslovbrudd utgjør 90 prosent av de nesten 10 000 lovbruddene som ble anmeldt i 2008 (3). Klart flest lovbrudd ble anmeldt av bosatte personer i Norge, etter at de hadde blitt utsatt for kriminalitet i Spania (1 600), Sverige (800) og Danmark (800).

Boks 6.2. SSB-prosjekt om geografisk spredning, noen eksempler

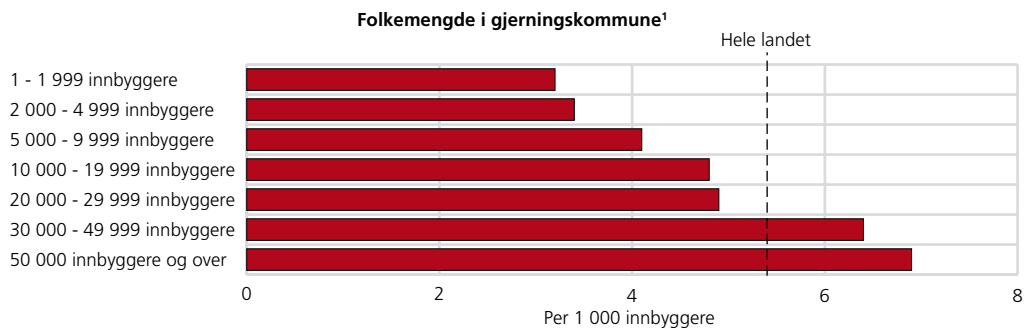
I tillegg til de faste publiseringene av kriminalstatistikk har SSB i flere av sine tidligere prosjekter offentliggjort andre statistikker og analyser hvor geografiske avgrensninger og fordelinger er synliggjort.

Eksempel på spesielle kriminalstatistikker etter gjerningssted finnes i [Gundersen og Hustad \(1997, sammendrag\)](#), og bosted til ofre er en sentral avgrensning i [Gundersen \(2000\)](#). Det finnes flere varianter av statistikker hvor gjerningspersoner er fordelt etter bosted, blant annet for siktede i [Stene \(2003a\)](#) og [Skarðhamar \(2006a og 2007\)](#), straffede i [Haslund \(2003 og 2004\)](#) og fengslede i [Bergh \(2003\)](#).

Figur 6.3. Anmeldt voldskriminalitet, etter gjerningsfylke og folkemengde i gjerningskommune. Årlig gjennomsnitt for 2007 og 2008. Per 1 000 innbyggere

Kilde: Anmeldte lovbrudd, vedleggstabell 6.1, jamfør Styrings- og informasjonshjulet, Statistisk sentralbyrå.
Kartgrunnlag: Statens kartverk.

¹ N (gjennomsnitt) = 169 686, uoppgitt kommune (gjennomsnitt) = 126.

Kilde: [Anmeldte lovbrudd](#), vedleggstabell 6.1, jamfør [Styrings- og informasjonshjulet](#), Statistisk sentralbyrå.